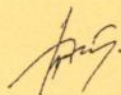

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

ТАБОЛІНА Тетяна Василівна

УДК 711.168

МЕТОДИКА АРХІТЕКТУРНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ДОНБАСУ, ЩО МІСТИТЬ
ПОРУШЕНІ ТЕРИТОРІЇ

18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі архітектурного проектування та архітектурної національної академії будівництва і архітектури (ДОНБАССЬКА) Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник:

кандидат архітектури, доцент Чемакіна Октябрина Володимирівна, доцент кафедри архітектурного проектування Донбаської Національної академії будівництва і архітектури, Міністерства освіти і науки України

Офіційні опоненти:

доктор архітектури, професор Ніколаско Володимир Анатолійович, професор кафедри дизайну архітектурного середовища Полтавського Національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка Міністерства освіти і науки України

кандидат архітектури, доцент Древаль Ірина Владиславівна, доцент кафедри архітектурного і ландшафтного проектування Харківської національної академії міського господарства Міністерства освіти і науки України

Провідна установа: Київський Національний університет будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України, кафедра кваліметрії, м. Київ

Захист відбудеться «25» ТРАВНЯ 2005 р. о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.056.02 при Харківському державному технічному університеті будівництва та архітектури за адресою: 61002, м. Харків, вул. Сумська, 40, архітектурний факультет.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури за адресою: 61002, м. Харків, вул. Сумська, 40.

Автореферат розісланий «23» КВІТНЯ 2005 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор архітектури, професор

О.О. Фоменко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність обраної теми дослідження і необхідність розробки методики архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території, обумовлена спрямованістю на вирішення пріоритетних державних завдань щодо створення повноцінних містобудівних умов, позбавлених явищ екологічної напруженості.

Характер територіальної концентрації містобудівних утворень Донбасу обумовлений природно-географічними й історичними умовами, галузевими особливостями промисловості, умовами формування функціонально-планувальних одиниць та інженерно-транспортної інфраструктури, локалізацією порушених територій. Масові порушення земель гірничодобувними, металургійними, енергетичними і комунальними підприємствами, нагромадження відходів промислових підприємств призводять до нерационального використання земельних ресурсів, погіршення умов навколишнього середовища, зміни екологічної рівноваги в районі розробки родовищ, використання для цілей містобудування орних і залісених угідь, низької природно-ландшафтно-привабливості територіального потенціалу регіону, втрати цілісного композиційного шару містобудівних утворень. Площі порушених територій у містах Донбасу складають від 15% до 32% загальної площі міських територій, створюють особливі образи індустріального пейзажу у межах міста.

Розробка методичних основ підвищення якості міського середовища Донбасу – одна з найбільш складних проблем, ядром якої є більш глибоке пізнання й освоєння особливостей генезису і розвитку порушених територій як компонентів міського середовища. Аналіз наукових розробок по цій проблемі характеризується, з одного боку, значимістю змісту і кількістю літературних джерел з досить великим обсягом зафіксованих прикладів інженерної та біологічної рекультиватії порушених територій, з іншого боку – недостатністю розробки спеціалізованих питань у теоретично-прикладних висновках, визначенням відставанням містобудівних рішень від запитів архітектурної практики формування міського середовища, що містить порушені території, неповним описом особливостей, параметрів і інших характеристик порушених територій, необхідних для достатньої обґрунтованості й ефективності проектних рішень.

Необхідність швидкої адаптації міського простору до соціально-функціональних вимог, що змінюються, за умови збереження його архітектурної упорядкованості, ставить перед теорією архітектури завдання розробки методики архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. Зростаюча значимість інформаційно-культурного та емоційного впливу архітектурно-містобудівних об'єктів як факторів, важливих для програм проектування на всіх рівнях, обумовлює актуальність пошуків шляхів удосконалення їхньої композиційної організації. Тому побудова методики архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу – актуальне завдання в контексті не тільки екологічної але й композиційної проблематики формування сучасного міста.

Методика архітектурно-ландшафтної реабілітації міського середовища Донбасу спирається на уявлення про об'єкт дослідження як про складне системне, динамічне утворення. Таке уявлення контекстуальне сучасним містобудівним теоріям, викладеним у роботах О.Е. Гутнова, М.М. Дьоміна, Г.І. Лаврика, І.О. Фоміна, Г.І. Фильварова, З.Н. Яргіної та ін.

Праці загальнонаукового характеру на основі яких було проведене дослідження відбиті в роботах В.А. Абизова, Л.Н. Авдотьїна, В.Л. Антонова, М.В. Бєвза, Х.А. Бєнаї, В.М. Вадимова, А.А. Високовського, М.М. Габрєля, В.Ю. Дурманова, В.І. Єжова, А.В. Іконнікова, В.Й. Кравця, Н.Я. Крижановської, О.П. Мардера, Г.Б. Мінервіна, В.П. Мироненка, А.А. Мирошніченка, З.В. Мойсєсенко, В.А. Ніколаєнка, В.О. Проскурякова, А.М. Рудницького, В.О. Тимохіна, О.О. Фоменко, О.В. Шило, С.О. Шубович.

Різні аспекти проблеми формування міського середовища розглядалися у наукових роботах, що стали підвалинами дослідження: із загальнотеоретичних питань формування містобудівних систем: Ю.П. Бочарова, В.В. Владімірова, В.А. Лаврова, І.М. Смоляра, Г.І. Фильварова, І.О. Фоміна, Ю.М. Шкодовського, З.М. Яргіної та ін.; з питань розвитку системного підходу в сфері містобудування: Л.М. Авдотьїна, Г.І. Лаврика, І.О. Фоміна та ін.; з питань рекультивациі то відновлення порушених територій: А.А. Айруні, М.Б. Вітта, В.Д. Горлова, Н.П. Ждахіної, Л.Г. Зубова, І.В. Лазаревої, К. Уоллворка, О.В. Чемакіної та ін.; з питань містобудівного і рекреаційного освоєння порушених територій: Ю.О. Бондаря, І.В. Гриманової, І.В. Лазаревої, І.М. Лобова, В.Т. Маєвскої, І.Д. Родічкіна. Аспектам візуального сприйняття просторових форм ландшафтного середовища присвячені праці В.Г. Щербаня, А.П. Вергунова, А.Г. Григоряна, К. Лінча.

Теоретичною основою роботи стали також методологічні положення відомих теоретиків з екології та ландшафтознавства (В.С. Преображенського, А.Г. Ісаченка, Ф.М. Мількова, Д.С. Саймондса); ландшафтної архітектури (А.П. Вергунова, Г.Л. Григоряна, Ю.О. Бондаря, В.В. Владімірова, І.В. Древаль, Л.С. Залєської, Є.М. Мікуліної, І.Д. Родічкіна та ін.).

Таким чином, актуалізується необхідність розробки методичних програм: реабілітації міського середовища з включенням порушених територій як потенційних міських територіальних ресурсів; визначення можливостей і територіальних напрямків використання порушених територій у планувальних системах міст; визначення зон впливу порушених територій і можливостей оптимізації функціонально-планувальної структури міст шляхом їх упорядкування; формування концепції використання порушених територій з розробкою містобудівних заходів щодо оздоровлення міського середовища; архітектурно-ландшафтна диференціація ділянок, зайнятих порушеними територіями і зонами їхнього впливу.

Синтез компонентів міського середовища - екологічних, функціонально-планувальних, ландшафтно-естетичних, архітектурно-просторових - висуває необхідність адаптації порушених територій до механізму їх системної взаємодії. У контексті даного дослідження сформульовано визначення архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу як відновлення (або компенсацію) його

втрачених функцій через застосування комплексу містобудівних (архітектурно-планувальних, екологічних, соціально-економічних) заходів для адаптації порушених територій в демоекосистемі. Містобудівне використання порушених територій у реабілітації міського середовища визначається не характером колишнього використання території, а потребою її містобудівного використання в майбутньому. Архітектурна реабілітація міського середовища Донбасу розглядається як соціальне замовлення, що включає підвищення рівня композиційної привабливості окремих ділянок середовища і її композиційної цілісності на рівні всього міста, відповідності естетичних характеристик ділянок містобудівному потенціалу території, підвищення їх функціональної насиченості та екологічної безпеки.

Визначено наступні основні принципи архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території:

- інтенсифікація використання порушених територій у межах міста з фіксацією їх містобудівної ролі як територіального резерва підвищення якості міського середовища;

- структуризація опорного планувального каркаса території з виділенням елементів каркаса порушених територій як такого, що виступає як системний компонент функціонально-планувальної організації території міста;

- підвищення рівня гуманізації міського середовища шляхом посилення функцій формування вигляду самотнього міського середовища через використання містобудівного потенціалу порушених територій;

- підвищення рівня інтегрованості міських структур через архітектурно-ландшафтне зонування міських територій на основі взаємодії компонентів міського середовища.

Проблема містобудівного використання порушених територій у реабілітації міського середовища Донбасу вирішується у двох площинах: задоволення вимог містобудівної екології (формування єдиної системи озелених і відкритих просторів, здатних підтримувати екологічний баланс; взаємодія останніх з навколишнім природним середовищем); розширення спектру містобудівних функцій через адаптацію порушених територій до умов демоекосистеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрямок досліджень пов'язано з напрямком науково-дослідної роботи Донбаської Національної академії будівництва і архітектури по держбюджетній темі ДО-8-5-99 «Проблеми рекультиватії порушених територій Донецько-Макіївської агломерації для містобудівного освоєння», що виконувалася в 1998-2000 р. кафедрами архітектурного проектування й інженерної геодезії ДонНАБА за замовленням обласного управління містобудування й архітектури і управління земельними ресурсами. З 2003 року розпочато науково-дослідну роботу за обраним напрямком в Національному авіаційному університеті на кафедрі архітектури (тема «Дослідження особливостей реабілітації порушеного міського середовища»).

Мета роботи – розробити методіку архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території, на підставі прогнозування і

проектного регулювання процесів містобудівного використання порушених територій як функціонально-планувальних елементів містобудівних систем.

Задачі дослідження:

1. Узагальнити вітчизняний і закордонний досвід наукових досліджень, практики рекультиватії і містобудівного використання порушених територій.

2. Проаналізувати сучасний стан міського середовища Донбасу, що містить порушені території і виявити регіональні закономірності формування міського середовища, з урахуванням особливостей взаємодії його природної, антропогенної і техногенної складових.

3. Розробити структурно-логічну модель дослідження міського середовища Донбасу з метою його архітектурної реабілітації.

4. Визначити напрямки архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу.

5. Визначити прийоми архітектурно-ландшафтного зонування містобудівних систем як основи стратегії архітектурної реабілітації міського середовища, що містить порушені території.

6. Розробити методiku архітектурно-ландшафтного аналізу і методичні рекомендації з містобудівного використання порушених територій.

7. Визначити напрямки розробки критеріїв соціально-економічної ефективності заходів щодо архітектурної реабілітації міського середовища з використанням порушених територій.

Об'єкт дослідження – міське середовище Донбасу, що містить порушені території.

Предмет дослідження – методика архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території.

Методи дослідження, використані в дисертації. Аналітичні (узагальнення досвіду теоретичних і практичних розробок в галузі містобудування, ландшафтознавства, аналіз картографічного матеріалу); натурні обстеження; метод моделювання (логічного, що дозволив розробити модель міського середовища Донбасу; картографічного – для виявлення структурних одиниць міського середовища; у тому числі графоаналітичний метод).

Наукова новизна отриманих результатів:

- запропоновано визначення поняття «техногенного ландшафту» як системного компонента міського середовища, що представлений сукупністю територіально роз'єднаних, але композиційно взаємозалежних порушених територій, особливості формування яких обумовлені промисловою діяльністю людини;

- удосконалено існуючу класифікацію порушених територій за визначеними у даній роботі класифікаційними ознаками: містобудівними характеристиками рельєфу порушених територій, взаємодії форм рельєфу порушених територій і навколишнього простору; місце порушених територій у міському середовищі, містобудівним потенціалом порушених територій тощо;

- запропоновано модель міського середовища Донбасу, як таку, що включає соціальну, антропогенну, природну і техногенну складові;

- розроблено методику архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу на основі архітектурно-ландшафтного зонування територій містобудівних утворень та визначення напрямів містобудівного використання порушених територій;

- обґрунтовано напрямки і запропоновано методику визначення критерію соціально-економічної ефективності з архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу.

Практичне значення отриманих результатів: запропоновану методику архітектурної реабілітації міського середовища можливо використовувати для подальших наукових досліджень міського середовища, що включає порушені території як компонент; дана методика може бути використана органами територіального управління, науково-дослідницькими і проектними організаціями.

Результати досліджень впроваджені в експериментальних містобудівних програмах “Основні заходи по упорядкуванню міста Макіївки на 2004-2005 рр.” ГлавУГА м. Макіївки, ТОВ “Земля Донбасу”; у навчальному процесі для студентів-архітекторів ДонНАБА; у науково-дослідній роботі кафедри культурології та туризму Інституту екології та дизайну Національного авіаційного університету („Методика соціально-економічної оцінки містобудівного використання порушених територій”); в методичних рекомендаціях (директивний аспект) „Екологічно орієнтований розвиток поселень України”, що розроблені творчою архітектурною майстернею „Відродження” спілки архітекторів України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи повідомлені й обговорені на науково-технічних конференціях Донбаської національної академії будівництва і архітектури у 2001-2003 роках, на науково-практичних семінарах у Київському національному технічному університеті будівництва і архітектури в 2003-2004 роках, на міжкафедральному семінарі Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури, де отримали позитивну оцінку.

Публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 6 спеціальних виданнях, затверджених ВАК України.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація містить: вступ, три глави основного дослідження з висновками, загальні висновки, список використаної літератури (144 найменувань). Обсяг роботи – 216 сторінок, у тому числі – 144 сторінок основного тексту, 58 сторінок ілюстрацій і таблиць, 14 – список використаної літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1. Передумови архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. У першому розділі роботи проведено аналіз історії розвитку наукових досліджень у галузі рекультивациі порушених територій та реабілітації міського середовища, що їх містить. Вивчення порушених територій зводилося в різні періоди до їх інвентаризації, систематизації і класифікації (Beaver, Coates). Кожен дослідник намагався дати своє

визначення порушених територій, що тією чи іншою мірою відбивало характер порушення, їх генезис, поширення. Але ці визначення не давали об'єктивної оцінки дійсних масштабів проблеми, не було враховано ряд категорій земель з числа порушених; доцільність рекультивациі порушених територій визначалася тільки через економічний аспект без урахування соціального, природоохоронного та естетичного. У ряді наукових праць розглядалися й естетичні якості порушених територій (І.Лазарева, В. Масвська та інші), але при цьому порушені території визначалися як ізольовані земельні ділянки у планувальній структурі міста.

У нормативних джерелах термін «порушені території» трактується як «землі, що втратили свою господарську цінність або є джерелом негативного впливу на навколишнє середовище в зв'язку з порушенням ґрунтового покриву, гідрологічного режиму і рельєфу в результаті виробничої діяльності людини» (ДСТ 17.5.1.01-78), що обумовлює розгляд проблеми порушених територій в аспекті землекористування, у тому числі містобудівного. Питання взаємодії порушених територій з компонентами міського середовища у структурному, функціональному та композиційному аспектах залишається недостатньо розробленими. Запропоновано визначення терміну „техногенний ландшафт” як узагальнюючого поняття для об'єднання у територіальну підсистему елементів нижчого ієрархічного рівня, у якості яких виступають порушені території.

Аналіз вітчизняного і закордонного досвіду вивчення порушених територій дозволив виділити різні підходи до класифікації порушень, що спираються на інженерно-геологічні характеристики території (Beaver, Coates, V.Collins, P.Bush.); тип корисної копалини, що добувається, способу видобутку, типу порушення, інженерно-геологічної характеристики території та її містобудівної цінності (І.В.Лазарева, ЦНДПмістобудування).

Узагальнення світового досвіду вивчення і систематизації порушених територій дозволяє стверджувати, що жодна з розглянутих класифікацій не враховує існуючі ландшафтні, просторово-композиційні зв'язки порушених територій з міськими ландшафтами, естетичний і композиційний потенціал порушених територій. Запропоновано опис порушених територій і техногенних ландшафтів з урахуванням їх композиційної ролі у формуванні міського середовища, визначено класифікаційні критерії на основі факторів, що визначають місце порушених територій у містобудівних системах Донбасу: генетичні (джерела і цілеспрямованість виникнення, тривалість існування порушених територій); морфологічні; естетичні; композиційні (просторові властивості основних форм техногенного рельєфу); умови розміщення і ступінь містобудівної участі порушених територій у формуванні міського середовища. Запропонована методика класифікації й отримана класифікація дозволяють розглядати поведінку порушених територій і техногенних ландшафтів як системних компонентів міського середовища, відбиваючи весь спектр аспектів взаємодії – ландшафтний, візуальний, естетичний, – що сприяє виявленню містобудівного потенціалу порушених територій і техногенних ландшафтів, визначенню доцільного комплексу заходів щодо архітектурної реабілітації міського середовища.

У містобудівній теорії існує ряд моделей, що описують містобудівні системи, які відрізняються складом і структурою елементів, характеристикою зв'язків складових цих систем. Розв'язання завдання розробки методики архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу спирається на уявлення міста як системи (демоєкосистеми по Г.І.Лаврику, М.М.Дьоміну). Проведений аналіз ландшафтної структури містобудівних систем Донбасу виявив компоненти міського середовища з позицій системного підходу. Оцінка видів ландшафтів міст Донбасу проводилася послідовно на декількох рівнях обробки інформації, де кожна карта попереднього рівня несла в інтегрованій формі вихідну інформацію для наступної стадії оцінки. Таку послідовність доцільно розглядати як методичний прийом. На первісному рівні були розроблені три карти - природних, техногенних і антропогенних ландшафтів, що дозволило на наступному рівні перейти до виявлення ландшафтної структури міст сполученням контурів, отриманих на первісній стадії роботи. Аналітичне моделювання ландшафтів міст Донбасу в картографічній формі відбиває взаємодію антропо-генного, природного і техногенного ландшафтів. Техногенні ландшафти виділені як системотворчі компоненти порушеного міського середовища, запропонована модель міського середовища Донбасу, в якості основних елементів якої розглядаються антропогенна, природна, техногенна і соціальна підсистеми. Запропоновано порушені території розглядати як: структурно-функціональний елемент містобудівних систем Донбасу; формотворчий фактор техногенного ландшафту, а отже системний компонент міського середовища; самобутню планувальну і структурну одиницю композиційної структури міського середовища.

Запропоновано модель дослідження порушених територій з метою архітектурної реабілітації міського середовища, яка складається з: розробки моделі динамічних містобудівних зв'язків підсистем антропогенного, техногенного і природного ландшафтів населених міст Донбасу; встановлення семантичного значення техногенного ландшафту, його композиційної ролі в структурі міста; дослідження загальнокультурного аспекту значення взаємодії, змістовних і візуальних функцій підсистем ландшафтів, особливостей їх образності і виразності, що спираються на містобудівний потенціал техногенного ландшафту. Композиційний аспект набуває особливу важливість для реабілітації міського середовища, оскільки саме композиційна програма забезпечує естетично-осмислене та матеріально виражене узагальнення усіх факторів формоутворення. Обґрунтована доцільність подальшого удосконалення методичного апарату дослідження техногенного ландшафту, як важливого чинника архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу. Актуалізується встановлення семантичного значення просторових форм техногенного ландшафту, його композиційної ролі в структурі міста, змістовних і візуальних функцій підсистем ландшафтів, особливостей їх образності і композиційної виразності.

Розділ 2. Фактори архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. Дефіцит територій і вимоги їхнього раціонального використання, складність екологічної обстановки в містах Донбасу,

обмеженість у багатьох випадках рекреаційних ресурсів і ряд інших вимог визначають принципово новий підхід до вирішення питань перетворення міського середовища. Виникає необхідність застосування методичного підходу, змістом якого є розробка механізму використання містобудівного потенціалу техногенних ландшафтів з максимально можливим усуненням процесів, що викликають екологічні, санітарно-гігієнічні, композиційні та естетичні зміни середовища населених місць. Застосований метод архітектурно-ландшафтного зонування передбачає системне вивчення міської території, коли діапазон сполучень антропогенних, природних і техногенних ландшафтоутворюючих факторів сприяє виникненню підсистем різного типу – архітектурно-ландшафтних зон. При проведенні зонування ставилися наступні задачі:

1. Виявлення особливостей розподілу видів ландшафтів у планувальній структурі, характеру їхньої територіально-просторової взаємодії.
2. Диференціація території по ступеню розвиненості містобудівного потенціалу порушених територій.
3. Визначення режиму містобудівного використання техногенних ландшафтів в межах визначення напрямків архітектурної реабілітації міського середовища, що містить порушені території.
4. Визначення в межах архітектурної реабілітації вісей і вузлів перспективного ландшафтного розвитку містобудівних систем.

Проведення архітектурно-ландшафтного зонування територій міст базується на аналізі містобудівної ситуації, що передбачає визначення характеру містобудівного освоєння території, специфіки господарського розвитку, категорій населених міст, природно-кліматичних і геоморфологічних умов. Для виявлення характерних типів міського середовища Донбасу аналізуються: характер територіального розвитку міста; функціональне зонування території; характер планувальної структури і просторової організації міста; сучасний стан видів міських ландшафтів. Віднесення тієї або іншої ділянки міського середовища до різних архітектурно-ландшафтних зон, визначається та фіксується картографічно на підставі наступних критеріїв: розміщення порушеної території (стосовно центра міста); характер взаємодії містобудівних функцій на території архітектурно-ландшафтних зон (суспільних, житлових, виробничих, рекреаційних); наявність і характер розміщення та взаємодії антропогенних, природних і техногенних ландшафтів у структурі міського середовища. Встановлено, що характер територіально-просторової взаємодії видів ландшафтів змінюється з просуванням від центра міста до периферії: скорочується частка інтенсивно використовуваних антропогенних ландшафтів, знижується їхня щільність, збільшується частка озелених і особливо відкритих просторів, змінюється характер розподілу і просторові параметри техногенних ландшафтів. Архітектурно-ландшафтні зони як планувальні взаємозалежні елементи представляють єдину просторову систему, що обмежується конкретною територією їхньої взаємодії - територією міста та в якій будь-які структурні перетворення, що відбуваються в якій-небудь визначеній зоні, впливають на оточуючі її зони. Характер розміщення архітектурно-ландшафтних зон показує, що основна смуга взаємодії природного і техногенного ландшафтів

концентрується уздовж зовнішньої межі міської території і клинами входить у серединну зону. Саме в цій смузі повинен відбуватися інтенсивний процес структурного перетворення техногенного ландшафту. Територія високоорганізованого міського ландшафту концентрується в центральній архітектурно-ландшафтній зоні – зоні стабілізації містобудівних процесів. Процес структурного перетворення простору практично не торкається цієї зони. Запропоноване архітектурно-ландшафтне зонування вдало вписується не тільки в сформовану територіально-планувальну структуру містобудівних систем, але й у природне оточення природно-кліматичної зони, ландшафтну структуру. Для визначення спрямованості і характеру заходів щодо перетворення міського середовища істотне значення має правильне виявлення меж архітектурно-ландшафтних зон, загальної межі міського ландшафту, правильне визначення першочергових ділянок повного і часткового перетворення техногенних ландшафтів. Аналіз показав, що архітектурно-ландшафтні зони мають відносно стійкі природні і штучні межі, у якості яких крім названих природних (долини річок, великі обводнені балки, яри, зелені масиви, сільськогосподарські угіддя) можуть виступати санітарно-захисні зони підприємств, у яких розміщуються комунікаційні й інші елементи інфраструктури загальноміського рівня.

Містобудівне використання порушених територій передбачає досягнення їхньої функціональної відповідності потребам інтенсивного розвитку містобудівних систем, збереження принципової функціонально-планувальної основи необхідної містобудівної ситуації, здатність видозмінюватися в залежності від напрямків територіально-планувального розвитку міста, забезпечення територіального і візуального взаємозв'язку з природними й антропогенними ландшафтами. Натурне обстеження функціонально-планувальних і композиційних зв'язків порушених територій і техногенних ландшафтів з компонентами міського середовища, аналіз їхнього розміщення в системі архітектурно-ландшафтних зон дозволили виявити і класифікувати структурні групи елементів техногенних ландшафтів, найбільш важливі серед них: точкові, лінійні й очагові. Точкові елементи представлені окремо розташованими порушеними територіями і є по суті локальними, просторово недостатньо розвиненими утвореннями. Лінійні елементи являють собою лінійно розвинуте утворення – власне лінійний тип або лінійна концентрація близько розташованих точкових елементів техногенного ландшафту – лінійно-дискретний тип. Очагові елементи являють собою просторове утворення (іноді невизначеної геометричної форми), сформоване близько розташованими групами елементів точкового або лінійного типу – очаговий дисперсний. Очагові структурні групи елементів можуть бути утворені одним видом порушення з великою площею території (100 га і більше), яку займають. У ході натурних обстежень і вивчення теоретичних схем планувальної структури містобудівних систем Донбасу були виділені наступні різновиди структур техногенних ландшафтів:

- дисперсна (розміщення порушених територій з відсутністю зв'язків між їхніми окремими елементами), характерна для центральних архітектурно-ландшафтних зон міст;

- мережна (розміщення порушених територій смугами і плямами розміром 0,1-1 км, які або пов'язані між собою або можуть бути пов'язані в результаті містобудівного коректування), характерна для середніх архітектурно-ландшафтних зон;

- лінійна (територіально пов'язані між собою порушені території) розміщені смугою шириною 0,1-0,5 км у центральних архітектурно-ландшафтних зонах, шириною до 1-2 км – на периферії;

- фонові (рівномірне розміщення невеликих за площею порушених територій у планувальній структурі середніх і малих міст Донбасу) характерна для містобудівних систем з розсередженим типом планувальної структури;

- радіальна (відносно однорідне розміщення порушених територій у напрямках від центра містобудівних систем до периферії) характерна для великих і середніх міст.

Проведене структурування корелює напрямок містобудівного використання і функціональне призначення порушених територій у залежності від їхнього містобудівного потенціалу. Експериментальні підрахунки свідчать, що:

- для техногенних ландшафтів, частково розташованих у серединній і периферійній архітектурно-ландшафтній зонах містобудівних систем потенціал містобудівного використання порушених територій і сукупність міських потреб, що мають потрібний рівень функціональної різноманітності, знаходяться в лінійній залежності;

- техногенні ландшафти, що порушують цілісність серединної центральної архітектурно-ландшафтних зон містобудівних систем окреслюються характеристиками (потенціал містобудівного використання порушених територій і різноманітність соціальних функцій), що носять експотенційний характер (лінійна залежність).

На основі проведеного структурування отримано висновки якісного порядку: структури з найбільш різноманітними соціальними функціями тяжіють до центрів містобудівних систем; до серединних і периферійних зон тяжіють соціальні функції, пов'язані з комунальними потребами, рекреацією тощо. Для містобудівного освоєння порушених територій і техногенних ландшафтів центральних і серединних архітектурно-ландшафтних зон містобудівних систем Донбасу прийнятним є принцип концентрації різноманітних соціальних функцій. Для периферійних зон великих міст - принцип агломерування функцій по соціальних потребах. Таким чином, виявлені закономірності дозволяють фіксувати потенціал містобудівного використання порушених територій техногенних ландшафтів у залежності від їхнього розташування в структурі архітектурно-ландшафтних зон містобудівних систем. Це є основою для одержання теоретичного прогнозу, що екстраполює тенденцію зростання рівня функціональної різноманітності потенціалу містобудівного використання техногенних ландшафтів у зв'язку з підвищенням комфортності міського середовища.

Для виявлення характерних типів антропогенного ландшафту міського середовища Донбасу проаналізовано характер територіального розвитку міста; функціональне зонування території; характер планувальної структури і просторової організації міста; теоретичні дослідження, що проводилися на кафедрі

архітектурного проєктування ДонНАБА дозволили виділити найбільш розповсюджені типи планувальної структури, характерні для промислових міст Донбасу компактний, ґратчастий і лінійний (дані Чемакиної О.В., Краснощекової Н.О., 1999 р.). У ході досліджень, проведених на кафедрі ДонНАБА були виділені наступні типи природного каркаса характерні для міст Донбасу: сітчастий, груповий (його різновиду: груповий клинами і груповий плямами), розосереджений, лінійно-смуговий і периферійний. Розвиток системи озелених просторів містобудівних систем Донбасу може бути зв'язаний насамперед з використанням порушених територій і техногенних ландшафтів, при цьому в ході реалізації генеральних планів важливо мати на увазі специфічну ситуацію кожного району. Проблема взаємозв'язку з природним оточенням розглянута на прикладі м. Донецька. Включення порушених територій і техногенних ландшафтів у систему озеленення дозволяє формувати систему «зелених клинів» і «коридорів» з виходом до міських і приміських відкритих просторів.

Розділ 3. Методика визначення напрямків архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. На рівні містобудівних систем архітектурна реабілітація ставить задачею планомірну і цілеспрямовану зміну техногенного середовища, надання йому властивостей найбільш відповідних умовам сучасного міського середовища. Тобто йдеться про «конструювання» міського середовища із заздалегідь заданими властивостями, здатними задовольняти соціально-економічним, функціонально-планувальним, естетичним потребам споживача, бути досить екологічно стійкими в умовах урбанізованого простору. Аналіз і архітектурно-ландшафтна оцінка існуючого стану порушених територій, пропозиції по ґрадоекологічному районуванню слугують підставою для розробки методики архітектурно-ландшафтного використання порушених територій у реабілітації міського середовища. Крім того, специфіку реабілітаційних заходів визначають містобудівні і ландшафтні особливості ділянки і прилягаючого планувального району. Серед основних положень методики варто виділити наступні: виявлення оптимального напрямку відновлення й архітектурно-ландшафтного використання порушених територій є результатом допроєктного вивчення ситуації; розглядаються всі характерні для конкретної ситуації фактори з обліком їхнього взаємного впливу і нерівнозначності використання порушених територій після реабілітації; вивчення конкретної ситуації проводиться з позицій специфіки архітектурно-ландшафтного використання порушених територій після відновлення. Сутність методики полягає в побудові ієрархії факторів, які характеризують конкретну порушену територію, з урахуванням основних взаємозв'язків між ними, що викликано нерівнозначністю факторів, які впливають на процес і напрямок реабілітації. Запропоновано послідовність процесу вивчення порушених територій, що складається з чотирьох основних етапів:

I етап – збір інформації, що ілюструє фактори існуючої ситуації. Для кожної конкретної ділянки характерна своя система факторів, що визначають ситуацію, які можна ранжувати по наступних групах: фактори містобудівної ситуації,

ландшафтні і природно-кліматичні фактори; фактори, що відбивають особливості архітектурної композиції ділянки; його санітарно-гігієнічні характеристики.

II етап – аналіз факторів на основі визначальних їх залежностей. Аналізові підлягають фактори, зміна яких теоретично можлива, припустима або неможлива при архітектурній реабілітації міського середовища.

III етап – встановлюється ієрархія факторів, на основі якої визначається напрямок реабілітаційних заходів. Для цього виділяються групи факторів, зміна яких необхідна, можлива у визначених межах, небажана для нормального функціонування відновлюваної ділянки.

Особливостями пропонуваної методики є: тісний зв'язок з робочим процесом проектування; аналіз порушених територій і техногенних ландшафтів у містобудівному контексті; можливість одночасного або послідовного вивчення декількох масштабних рівнів (від районного планування до ПДП); використання даних архітектурної оцінки порушених територій для розробки і порівняння конкуруючих альтернативних варіантів проектного рішення.

Сказане визначає шляхи удосконалення архітектурного аналізу з позицій оцінки взаємного впливу антропогенних, природних і техногенних ландшафтів на міське середовище населених міст. Основними розділами такого аналізу є: визначення характеру (просторові, композиційні, візуальні характеристики) елементів архітектурно-ландшафтних зон; визначення активності впливу техногенних ландшафтів в структурі архітектурно-ландшафтних зон на формування просторових компонентів міського середовища, що містить порушені території; визначення характеру територіально-просторової взаємодії архітектурно-ландшафтних зон; визначення ресурсного потенціалу техногенних ландшафтів для містобудівних цілей. Головним показником ефективності використання методики, що рекомендується, є доказовість отриманих архітектурно-просторових рішень за об'єктивним критерієм, можливість виключення помилок перетворення міського середовища. Ефективність застосованої методики виражається скороченням часу, необхідного для пошуку обґрунтованого рішення в конкретних умовах, тому що виключає необхідність у розробці альтернативних варіантів рішення як засобу наближення до оптимального. Виявлені за допомогою даної методики градоформуючі властивості ландшафту стають не тільки об'єктивною основою творчого пошуку, але й об'єктивним критерієм оцінки його результатів.

Запропоновано концепцію динамічного моделювання ландшафтно-рекреаційних систем на базі існуючої системи озеленення і техногенних ландшафтів. Ландшафтно-рекреаційна система, що моделюється, повинна володіти новими якісними характеристиками в порівнянні з автономними озеленими і відкритими просторами, зонами відпочинку. При збереженні досить високої автономності окремих елементів для ландшафтно-рекреаційної системи характерні: єдина система керування і забезпечення; стійкі рекреаційні взаємозв'язки між елементами системи. Основний принцип динамічного моделювання полягає в тому, що функціонально-планувальна структура рекреаційної системи повинна відповідати реальним процесам життєдіяльності на кожному з етапів розвитку територій. Важливою характеристикою концепції динамічного моделювання є

визначення ємності і способів містобудівного освоєння техногенних ландшафтів для нестатків озеленення і рекреації, виходячи з поетапної реалізації проекту, визначення перемінних розрахункових навантажень на рекреаційні території, а також їхньої ємності засобів містобудівного освоєння, виходячи з поетапної реалізації проекту.

У зв'язку з відсутністю єдиної загальноприйнятої методики оцінки впливу порушених територій на якісний стан міського середовища назріла необхідність вивчення й опису його під впливом ряду факторів, обумовлених порушеними територіями. Оцінка, порушених територій, припускає накопичування банку даних кількісного і якісного характеру про інтенсивність, взаємозв'язки і закономірності змін факторів, формалізації параметрів. Різноманітність і різномірність порушених територій у міському середовищі висувають вимоги до правильного їх угруповання за принципом максимальної співвіднесеності. Були виділені наступні групи факторів, що враховують вплив порушених територій на: 1) неоднорідність функціонально-планувальних якостей території; 2) доступність до: місць концентрації трудової діяльності, цінність суспільного обслуговування, місць масового відпочинку, центрів міста; 3) рівень інженерного забезпечення і благоустрою території; 4) рівень розвитку середовища обслуговування населення; 5) екологічна якість території; 6) соціально-містобудівна привабливість середовища: розмаїтість місць прикладання праці, наявність історико-культурних і природних пам'яток, естетика архітектурної забудови і т.п.

Вибрати доцільний комплекс заходів щодо відновлення території для наступного використання можна лише при зіставленні розміру витрат на відновлення освоєної ділянки і її містобудівної цінності. Перша з величин визначається типом порушення, а містобудівна цінність ділянки характеризується розташуванням її в плані міста і визначається близькістю до центра міста, до місць праці, забезпеченістю і можливістю забезпечення інженерними комунікаціями, включаючи транспорт і ін. Абсолютні величини цих показників визначаються умовами кожного конкретного населеного пункту. Відносні величини їх дозволяють класифікувати порушені території по ступеню придатності для подальшого використання для містобудування: придатні, обмежено придатні, непридатні. Дана методика має потребу в додатковому глибокому проробленні ряду питань. Попередня апробація запропонованого методу дозволяє припускати достатню об'єктивність результатів, а ефективність розрахунків може бути уточнена в процесі його подальшого удосконалення.

ВИСНОВКИ

1. На основі узагальнення вітчизняного і закордонного науково-практичного досвіду містобудівного використання порушених територій доведено: порушені території активно впливають на містобудівні процеси, формуючи характер взаємодії компонентів і самобутний вигляд міського середовища Донбасу. Існуючий тривалий час підхід до локального перетворення порушених територій без обліку особливостей навколишнього середовища не здатний на даному етапі

соціально-економічного розвитку сучасних містобудівних систем Донбасу вирішити ряд економічних, природоохоронних, архітектурно-естетичних і містобудівних проблем. Спираючись на системний підхід до вивчення містобудівних об'єктів, розроблений Г.І. Лавриком, автор пропонує розглядати порушені території як системний компонент міського середовища.

2. Методичною основою архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу стала удосконалена класифікація порушених територій; системні взаємозв'язки порушених територій як елементів функціонально-планувальних структур міського середовища; особливості формування техногенного ландшафту містобудівних систем Донбасу. Запропоновано методику містобудівного аналізу порушених територій на підставі системного підходу. Запропоновано визначення поняття техногенного ландшафту як системного компоненту міського середовища, представленого сукупністю порушених територій, особливості формування яких обумовлені промисловою діяльністю людини.

3. Розроблена структурно-логічна модель дослідження міського середовища Донбасу з метою його архітектурної реабілітації, що містить антропогенну, природну, техногенну та соціальну підсистеми.

4. Містобудівні процеси у вуглевидобувних районах мають зональну форму народногосподарського освоєння територій, з урахуванням чого запропоновані методи виділення архітектурно-ландшафтних зон, визначення їх через типологічні особливості (поліцентричність і моноцентричність, компактність і розчленованість) як містобудівних об'єктів. Встановлено структурні типи планувальної організації архітектурно-ландшафтних зон у залежності від типу планувальної структури містобудівних систем: для міст із решітчатим типом планувальної структури характерним є ареальний вид середньої і периферійної зон, для міст із компактным і лінійним типом планувальної структури зонування носить поясний характер (концентричні пояси).

5. Розкриті та проаналізовані взаємозв'язки порушених територій із системними компонентами міського середовища. Обґрунтовано, що першочерговість і інтенсивність архітектурної реабілітації визначається їх розмірами і локалізацією в архітектурно-ландшафтних зонах, морфологічними і семантичними особливостями порушених територій, напрямком їх містобудівного використання. Аналіз специфіки локалізації і концентрації елементів техногенних ландшафтів дозволив визначити характер їх територіальної організації (точкові, лінійні й очагові) і встановити розміри містобудівних зв'язків архітектурно-ландшафтної зони: безпосереднього впливу – до 10 км, непрямого впливу – до 50 км.

6. Розроблено модель формування ландшафтно-рекреаційного каркаса містобудівних систем як основи архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. Для поетапного моделювання ландшафтно-рекреаційного каркаса в роботі запропонована відповідна схема, методика структурної і функціональної моделей ландшафтно-рекреаційної системи. На основі дослідження групи факторів, що впливають на формування ландшафтно-рекреаційних систем, визначені типи ландшафтно-рекреаційних систем у залежності від типу планувальної структури містобудівних систем. Це дало

можливість сформулювати й обґрунтувати коректність проблеми по формуванню ландшафтно-рекреаційних систем і конкретизувати шляхи її вирішення.

7. В роботі визначено наступні методичні принципи архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території: інтенсифікація використання порушених територій у межах міста з фіксацією їх містобудівної ролі як територіального резерву підвищення якості міського середовища; структуризація опорного планувального каркаса території з виділенням елементів каркаса порушених територій як такого, що виступає як системний компонент функціонально-планувальної організації території міста; підвищення рівня гуманізації міського середовища шляхом посилення функцій формування вигляду самобутнього міського середовища через використання містобудівного потенціалу порушених територій; підвищення рівня інтегрованості міських структур через архітектурно-ландшафтне зонування міських територій на основі взаємодії компонентів міського середовища.

8. На прикладі конкретного м. Макіївки відпрацьована методика візуального аналізу порушених територій, що базується на визначенні основного композиційного каркаса міста і виявленні геометричних закономірностей просторової структури порушених територій.

9. Визначені напрямки кількісної оцінки впливу порушених територій на якісний стан міського середовища Донбасу, що дозволяє враховувати порушені території як рентгостворюючий фактор.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ.

1. Таболина Т.В. Анализ современного состояния антропогенных ландшафтов (на примере г. Донецка). Проблемы археологии и архитектуры. В 2^х томах. Том 2: „Архитектура” – Донецк – Макеевка: Журнал Донбасс. Национальный союз писателей Украины, 2001. – С.42-47.

2. Таболина Т.В. Нарушенные территории в городской среде. Проблемы містобудування та архітектури. Вісник Донбаської державної академії будівництва і архітектури. Збірник наукових праць. – Вип. 2002- 6 (37). – С. 51-53.

3. Таболина Т.В., Чемакіна О.В. Ландшафтний підхід до вивчення порушених територій. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Науково-технічний збірник. – Вип. 10 / Гол. редактор М.М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2002. – С. 116-119.

4. Таболина Т.В., Чемакіна О.В. К вопросу об архитектурно-ландшафтном зонировании городских территорий. Проблемы містобудування та архітектури. Вісник Донбаської державної академії будівництва і архітектури. Збірник наукових праць. – Випуск 2003–3(40). – С.16-18.

5. Таболина Т.В., Чемакіна О.В. Питання дослідження композиційних взаємозв'язків компонентів порушеного міського середовища. Традиції та новачі у вищій архітектурно-художній освіті: Збірник наукових праць ВНЗ художнього будівельного профілю України і Росії, Харків, ХДАДМ, 2003, № 1-2. – С. 204.

6. Таболина Т.В. Методика визуального анализа нарушенных территорий. Проблемы містобудування та архітектури. Вісник Донбаської державної академії будівництва і архітектури. Збірник наукових праць. – Вип. 2004 – 6(49). – С. 67-69.

АНОТАЦІЯ

Таболіна Т.В. Методика архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури – Харківський державний технічний університет будівництва й архітектури, Харків, 2005 р.

У дисертації визначено мету та актуальність дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження. Теоретична основа, актуальність теми обумовлені необхідністю створення динамічної моделі архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що спирається на містобудівне використання порушених територій. Введено поняття «техногенний ландшафт», визначені класифікаційні критерії та проведена класифікація порушених територій і техногенних ландшафтів. Запропоновано модель міського середовища Донбасу, компонентами якої є антропогенна, природна, техногенна та соціальна підсистеми. Висунуто положення про архітектурно-ландшафтне зонування. Отримано моделі взаємодії архітектурно-ландшафтних зон у планувальній структурі містобудівних систем Донбасу відносно розробленої типології міст. Проведене структурування порушених територій дозволяє корелювати напрямки містобудівного використання та функціонального призначення порушених територій у залежності від їхнього містобудівного потенціалу. Розроблена методика архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території. У зв'язку з відсутністю єдиної загальноприйнятої методики оцінки впливу порушених територій на якісний стан міського середовища запропоновано ввести при грошовій оцінці земель коефіцієнт, що характеризує залежність рентного доходу від характеру містобудівного потенціалу порушених територій.

Ключові слова: *порушені території, техногенні ландшафти, архітек-турно-ландшафтне зонування, реабілітація міського середовища.*

АННОТАЦИЯ

Таболіна Т.В. Методика архитектурной реабилитации городской среды Донбасса, включающей нарушенные территории. - Рукопись.

Диссертация на соискание степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.01 – Теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры – Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры, Харьков, 2005 г.

В диссертации определены актуальность исследования, связь работы с научными программами, цель, научная новизна и практическое значение результатов

исследования. Теоретическая основа, актуальность темы обусловлены необходимостью создания динамической модели реабилитации городской среды Донбасса, опирающейся на градостроительное использование нарушенных территорий.

Анализ отечественного и зарубежного опыта изучения и градостроительного использования нарушенных территорий позволил установить, что на современном этапе устранения проблемы не должно сводиться к решению локальных, узконаправленных задач по рекультивации и дальнейшему использованию нарушений земной поверхности. Учитывая специфичность нарушенных территорий как градостроительных объектов, их территориально-пространственную взаимосвязь с компонентами городской среды, в работе введено понятие «техногенный ландшафт» как совокупность территориально разобщенных, но взаимосвязанных нарушений земной поверхности и зон их влияния, особенности формирования и структура которых обусловлены производственной деятельностью человека. На основе факторов, определяющих место нарушенных территорий и техногенных ландшафтов в планировочной структуре городов Донбасса, определены классификационные критерии и проведена классификация нарушенных территорий и техногенных ландшафтов. Определены направления архитектурной реабилитации городской среды Донбасса, включающей нарушенные территории и техногенные ландшафты.

Анализ городской среды Донбасса позволил автору определить в качестве компонентов антропогенную, природную, техногенную и социальную подсреды. Выявлен и проанализирован характер взаимодействия компонентов городской среды, что позволило выдвинуть положение об архитектурно-ландшафтном зонировании, сформулировать определение понятия «архитектурно-ландшафтная зона». Получены модели взаимодействия архитектурно-ландшафтных зон в структуре градостроительных систем Донбасса относительно разработанной типологии городов.

Проведено структурирование нарушенных территорий и техногенных ландшафтов, позволяющее коррелировать направление градостроительного использования и функционального назначения нарушенных территорий в зависимости от их градостроительного потенциала, что позволило разработать методику градоэкологического районирования техногенных ландшафтов, определить направления архитектурной реабилитации городской среды.

Разработана методика архитектурной реабилитации городской среды Донбасса, включающей нарушенные территории и техногенные ландшафты в качестве системообразующего компонента. Предлагаемая методика позволяет «конструировать» городскую среду с заранее заданными свойствами, способными удовлетворять социально-экономическим, функционально-планировочным, эстетическим нуждам потребителя, быть достаточно экологически устойчивой в условиях урбанизированного пространства.

В связи с отсутствием единой общепринятой методики оценки влияния нарушенных территорий на качественное состояние городской среды предлагается

вести при денежной оценке земель коэффициент, характеризующий зависимость рентного дохода от характера градостроительного потенциала нарушенных территорий. Определение факторов, влияющих на расчет коэффициента и методика их оценки опираются на выдвинутые в работе положения об архитектурно-ландшафтном зонировании, структурировании нарушенных территорий и техногенных ландшафтов.

Ключевые слова: *нарушенные территории, техногенные ландшафты, архитектурно-ландшафтное зонирование, реабилитация городской среды.*

ANNOTATION

Tabolina T.V. The technique of architectural restoration of the city environment of the Donbas including the broken territories. - The manuscript.

The thesis to take a candidate's degree in architecture by specialty 18.00.01 – The theory of architecture, restoration of architectural monuments. – The Kharkov State Technical of Civil Engineering and Architecture, Kharkov, 2005.

In the thesis there have been determined the objective and topicality of the research the relation of the work to the scientific programs a scientific novelty and practical significance of the research results. The theoretical grounding and the subject topicality are conditioned by a necessity to create a dynamic model of restoring the city environment which rests on a use of the broken territories for town planning. There has been introduced a notion "technogenic landscape", the classification criteria have been determined, and the classification of the broken territories and technogenic landscapes has been done. There has been put forward the model of the city environment a for the Donbas town-planning systems the system-forming components of which are the anthropogenic, natural, technogenic and social systems. There has put forward a thesis about the architectural and landscape zoning; there have been obtained the interrelation models of the architectural and landscape zones in the planning structure of the Donbas town-planning systems as to the developed typology of towns and cities. The performed structurization of the broken territories makes it possible to correlate the direction of the town-planning use and a functional purpose of the broken territories depending on their town-planning potential. There has been developed a technique of the architectural restoration of the city environment which includes the broken territories. In the context of the absence of a single conventional procedure of evaluating the influence of the broken territories on a qualitative state of the city environment there has been suggested to introduce a factor for a money evaluation of the lands, the factor characterizing a dependence of the rent income on the character of the town-planning potential of the broken territories.

Key words: *broken territories, technogenic landscape, architectural and landscape zoning, city environment restoration.*

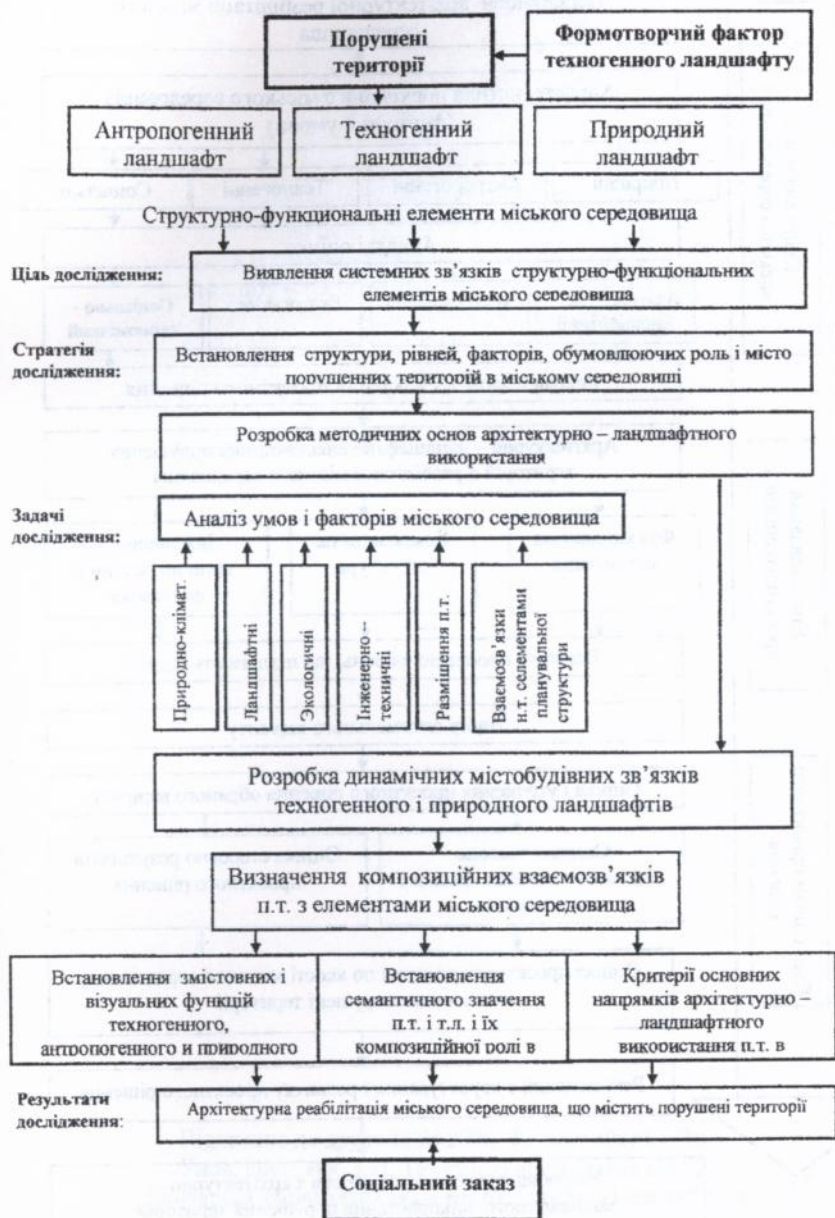

Рис.1. Напрямок архітектурно-ландшафтного використання порушених територій реабілітації міського середовища Донбасу.

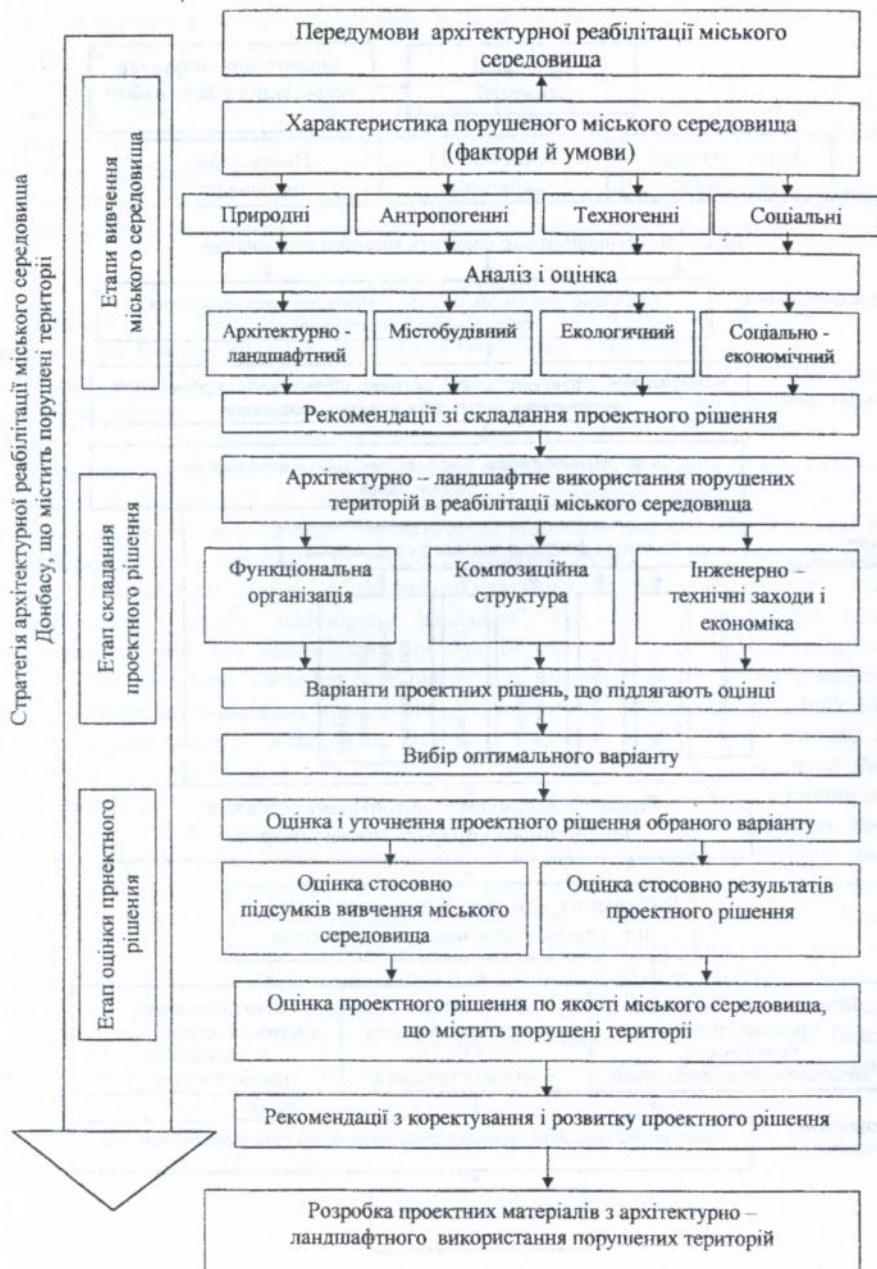

Рис.2. Методика архітектурної реабілітації міського середовища Донбасу, що містить порушені території.

Підписано до друку 19.04.2005. Формат 60x84 1/16.
Умов. друк. арк. 1,31. Тираж 100 прим. Заказ 214-05.
Донбаська національна академія будівництва і архітектури

453349

Надруковано у редакційно-видавничому відділі ДонНАБА
86123, Донецька область, м. Макіївка, вул. Державіна, 2

АВ 64.228

Мист.

ПЕРЕД

Мист